

8. Митник О. Розвивальне освітнє середовище у початковій школі як чинник становлення успішної особистості у соціумі /Митник О. //Початкова школа. – 2016. – № 5. – С. 1-4
9. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. – К. : А.С.К, – 2003.
10. Овчарук К. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти //Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики. – К. : «КІС», 2003. – С. 13-38.
11. Шапран О. І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. / О. І. Шапран, Ю. П. Шапран [Електронний ресурс] / 2010-09/.

Голобородько К. Ю. *

АКМЕ-СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК РЕСУРС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розглядається сутність, значення та основні ознаки акмеологічного середовища, що створюється в межах ВНЗ з метою підготовки конкурентно спроможного на сучасному ринку праці фахівця. Високий рівень організації навчального процесу, інноваційний характер педагогічної діяльності дозволяють розглядати акме-середовище в якості педагогічного ресурсу, який спрямовується на максимально повноцінну професійну самореалізацію студента.

Одним із головних завдань системи вищої освіти в Україні є підготовка високопрофесійних фахівців для різних галузей суспільного життя та виробництва, спроможних забезпечити високий рівень результативності своєї праці на підставі прояву ініціативи, цілеспрямованості, творчості та особистісної зрілості. За висновками В. М. Максимової [8], сучасній системі освіти як соціально детермінованому суспільно значущому інституту притаманна акме-інтегративна функція. Суть цієї функції розкривається в відбитті різноманіття закономірностей – тих, що були народжені історично, та суто нових, інноваційних, які пов'язуються з розвитком науки та практичної діяльності людства. Її реалізація вимагає постійного пошуку нових підходів для формування фахівців сучасного типу, які б були спроможними працювати високоефективно та творчо. Вирішення цього завдання вимагає від наукової педагогіки розробки та впровадження в навчально-освітній процес вищих навчальних закладів відповідних науково обґрунтованих підходів, пошуку ресурсів, які

* © Голобородько К. Ю.

наближуватимуть майбутніх дипломованих фахівців до продуктивної професійної діяльності. На реалізацію цих завдань спрямована акмеологічна концепція соціальної діяльності авторів О. О. Деркача та І. Л. Лаптева. Її суть розкривається в максимальному наближенні навчального процесу ВНЗ до соціального середовища, яке сприятиме актуалізації інноваційного потенціалу студента [2].

У сучасній науці достатньо ретельно вивчені певні аспекти впливу середовища на розвиток, поведінку та діяльність людини: процес становлення особистості під впливом соціального середовища (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн); значення соціального середовища для розвитку людини (Д. О. Леонт'єв, Е. Фромм); вплив образу певного середовища на психічний розвиток людини (І. Семенов); взаємозв'язок середовища та професійної діяльності особистості (Б. Г. Афанасьєв, В. О. Толочок)

Автори Н. В. Кузьміна та О. О. Шмельова акцентують увагу на суті та значенні інноваційного освітнього середовища, яке за структурою являє собою органічну єдність певних педагогічно значущих складових, що між собою функціонують та взаємодіють. За доведенням науковців, саме цей фактор, а також спрямованість на сферу майбутньої діяльності студентів за обраною спеціальністю, дозволяє цьому середовищу «задовольняти потреби особистості в успішній соціальній адаптації, професійному становленні, конкурентно-спроможності на ринку праці, зниженні витрат у випадку необхідності зміни професії, можливості продовження навчання по мірі необхідності на протязі всього життя», тобто, за нашими висновками, фактично орієнтувати майбутнього фахівця на повноцінну продуктивну професійну та особистісну самореалізацію [7; 17].

Нам імпонує підхід авторів відносно розкриття ними суті інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу, який вони фактично трактують як акмеологічне. За висновками Н. В. Кузьміної та О. О. Шмельової, такий характер зумовлюється безпосередньою стратегією його створення, що спрямовується на трансформацію актуального рівня розвитку усіх можливих обдарувань студента ВНЗ як майбутнього фахівця певної галузі виробництва в максимально високий завдяки забезпеченню в ньому психологічної установки на можливість досягнення

найбільш високих результатів та повноцінної продуктивної професійної самореалізації [7; 17].

Розробляючи концепцію акмеологічного середовища, вчені визначають три її основні ознаки: а) спрямованість на максимально можливий рівень розвитку в майбутньому фахівці його людських, особистісних та професійних якостей; б) наявність у межах середовища ознак системності, що проявляється в процесі багатоаспектної взаємодії структурних елементів акмеологічного середовища та студента ВНЗ; в) взаємозумовленість впливу структурних елементів у системі «акмеологічне середовище – студент ВНЗ» [2]. Відповідно, акме-середовище, що створюється у вищому навчальному закладі, забезпечує ефект відкритості, динамічності, що стимулює студента на прояв ініціативи, самостійне знаходження професійних рішень, творче розв'язування поставлених навчальних завдань, усвідомлення своєї спроможності досягти успіху на підставі звернення до особистісних психологічних властивостей та професійних знань [6]. Тобто є підстави щодо розгляду акме-середовища в як продуктивного ресурсного засобу з підготовки сучасного фахівця.

Акмеологічну суть освітнього розвивального середовища, що пов'язана з його спрямованістю на максимальне повне розкриття в майбутніх студентах ВНЗ їх людського та професійного потенціалу, убаचाє М. П. Міронов [10], О. Марченко [9], В. М. Вакуленко [1], М. І. Плугіна [11] та ін. Так за висновками вчених, акмеологічне середовище за ознаками є комфортним як для викладача ВНЗ, так і для студентів. Воно стимулює всіх суб'єктів навчально-освітнього процесу на професійне самоудосконалення та професійний саморозвиток, прагнення успіху, нових професійних досягнень, реалізацію свого професійного досвіду, знань та умінь [1]. М. І. Плугіна в своєму дисертаційному дослідженні «Акмеологічна концепція професійного становлення викладачів вищої школи» [11] також визначає закономірність акмеологічного значення, а саме: наявність прямого взаємозв'язку між рівнем професійного становлення викладача ВНЗ та характером і рівнем сформованості освітнього середовища, в межах якого забезпечувався процес його професійної підготовки. Вчена розглядає акмеологічне середовище як функціонуючу систему, що складається з таких

елементів: освітнього-професійного та акмеологічного супроводу, забезпечення чого в сукупності надає відповідний ефект «акме».

Але вчені вважають доцільним розглядати навчально-освітнє середовище ВНЗ як акмеологічне лише в тому випадку, якщо в процесі функціонування означеної нами системи «освітнє середовище – студент ВНЗ» на підставі цілеспрямованої організації взаємодії її всіх елементів для всіх суб'єктів навчально-освітнього процесу забезпечуються реальні можливості для стимулювання в них потреби в саморозвитку, активізації особистісного творчого потенціалу, сприйняття самих себе в якості об'єкту акмеорієнтованого самовпливу [4].

У своєму дисертаційному дослідженні «Формування акмеологічного середовища, що забезпечує підготовку кадрів управління» [5] Я. В. Жуков надає тлумачення сутності категорії «акмеологічне середовище». Під акмеологічним середовищем вчений розуміє науково-професійну систему, яка за своїм рівнем є високоорганізованою, та внаслідок цього спроможною забезпечувати формування сучасного фахівця високого рівня. Згідно його висновків, до складу цієї системи входять конкретні елементи: 1) сукупність умов, що спрямовані на безпосередній саморозвиток суб'єктів освітнього та професійного процесів; 2) форми взаємодії учасників цих двох процесів; 3) позитивна психологічна атмосфера в колективі, що сприятиме професійному саморозвитку та самовдосконаленню; 4) свобода вибору як принцип взаємодії елементів у системі «акмеологічне середовище ВНЗ – студент ВНЗ»; 5) професійна позиція і установка викладача вищого навчального закладу на наявність у кожному студентові людського, особистісного та професійного потенціалу, який слід розкривати завдяки створення спеціальних педагогічно доцільних умов. Тобто вчений убачає професійне та освітнє середовище акмеологічним, якщо цілеспрямована взаємодія різноманіття всіх його елементів зумовлює актуалізацію у студента всього його творчого потенціалу, стимулює його на постійний розвиток та саморозвиток, складає умови для самоусвідомлення себе в якості суб'єкта акмеорієнтованих змін [4].

Автор І. О. Соловійов у дисертаційному дослідженні «Розвиток професіонала в акмеологічному середовищі» [12] розглядає це явище з точки зору синергетики,

наводить визначення поняття «акмеологічне середовище», доводить його основні ознаки та специфіку. Під категорією «акмеологічне середовище» вчений розуміє складну функціонуючу гетерогенну нелінійну систему, що характеризується протиріччями та компліментарне вираженими полюсами. Згідно бачення автора, в якості основної характеристики цих полюсів виступають: рівноважність та нерівноважність; відкритість та закритість; спонтанність та неспонтанність. За визначенням І. О. Соловйова, акмеологічне середовище забезпечують такі фактори: евристичність процесу розвитку майбутнього фахівця та новизна інформації, яка є необхідною для максимально повного і всебічного розвитку студента як майбутнього фахівця; постійне поширення та поглиблення сфери діяльності студента, яка ним усвідомлюється, стимулює розвиток його індивідуальних ознак та властивостей; активізація психологічних механізмів, що забезпечують особистісно-професійне зростання студента ВНЗ; розвиток та формування основ професійної «Я-концепції» фахівця конкретної галузі; найближче середовище, ознаки якого сприймаються студентом психологічно особливо, тонко та індивідуально; усвідомлене ставлення студента до своєї професії, колег, виробництва та в цілому до світу; плідна праця в межах професійного середовища; елемент, що проявляється в неповній визначеності акме-середовища ВНЗ та який стимулює особистість студента як майбутнього професіонала на творче та самостійне вирішення поставленого завдання. І. О. Соловйов робить нестандартний висновок про наявність взаємозв'язку між акме-середовищем ВНЗ та студентом ВНЗ, а саме: стан акмеологічного середовища в багатьох своїх аспектах являє собою сукупність його властивостей; ці властивості виражаються через реалізацію функцій професіонала того чи іншого профілю. На думку вченого, саме сукупність цих властивостей дозволяє професіоналу високого рівня долати супротив акмеологічного середовища, оптимізувати його діапазон, наприклад, поширювати його об'єм, збільшувати коло спілкування з колегами, співробітниками та збагачувати його концентрацію як кількісну складову цього середовища. На підставі аналізу позиції автора можна зробити висновок, що саме органічна взаємодія елементів у системі «акмеологічне середовище ВНЗ – студент ВНЗ

як майбутній фахівець певної професійної галузі» дозволяє забезпечувати процес повноцінного формування фахівця на підставі творчого самопроєктування, професійного саморозвитку та самоудосконалення, тобто сприймати себе в якості об'єкту професійного саморозвитку та самовдосконалення. Вчений визначає фактори, що є характерними для акмеологічного середовища, які, за нашими дослідженнями, розповсюджуються і на акме-середовище вищих навчальних закладів, що і зумовлює результативний ефект максимального зростання майбутнього фахівця: етапність цього процесу; вплив на особистість специфічного соціуму як функціонуючої системи, що охоплює умови та фактори, які постійно знаходяться в русі, а тому змінюються; поля та простори, що пов'язані зі специфікою певної сфери професійної діяльності студента; процес засвоєння простору, що безпосередньо оточує особистість, усвідомлення нею його суті, надання йому своєї оцінки тощо; актуалізація та оптимізація особистісних ресурсів, зокрема людського, психофізичного, особистісного, професійного, соціально-культурного, морально-естетичного та духовного.

Аналіз літературних джерел з проблеми підготовки сучасного фахівця для різних сфер виробництва дозволяє зробити висновки про доцільність розгляду акме-середовища вищого навчального закладу в якості надійного педагогічного ресурсу, що має бути забезпеченим у навчально-освітньому процесі сучасного вищого навчального закладу.

Література:

1. Вакуленко М. М. Акмеологічний підхід у теорії і практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... д.пед.н.: 13.00.01. «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / М. М. Вакуленко. – Луганськ, 2008. – 46 с.
2. Деркач А. А. Акмеологическая среда высшей школы: Монография / А. А. Деркач, И. О. Соловьев. – Воронеж : Научная книга, 2007. – 131 с.
3. Деркач А. А. Актуализация социально-акмеологического потенциала модернизации России / А. А. Деркач, И. Л. Лаптева // Человеческий капитал, 2012. – № 9. – С. 10-15.
4. Жуков Я. В. Акмеологическая среда как интегративная система, обеспечивающая подготовку кадров управления / Я. В. Жуков // Акмеология, 2010. – № 2. – С. 44-47.
5. Жуков Я. В. Формирование акмеологической среды, обеспечивающей подготовку кадров управления: дис. ... канд.психол.н.: 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / Я. В. Жуков. – Москва, 2010. – 242 с.

6. Ключко В. Е. Инновационный потенциал личности: системно-антропологический контекст / В. Е. Ключко, Э. В. Галажинский // Вестник Томского государственного университета, 2009. – № 325. – С. 146-151.
7. Кузьмина Н. В. Развитие акмеинновационного потенциала будущего учителя в профессионально-образовательной среде / Н. В. Кузьмина, Е. А. Шмелева // Акмеология. Научно-практический журнал, 2013, – № 1 (45). – С. 16-21.
8. Максимова В. М. Введение в акмеологию образования / В. М. Максимова. – СПб. : ЛОИРО, 2002. – 156 с.
9. Марченко О. Формування акме-особистості майбутнього військового фахівця в освітньому середовищі вищого військового навчального закладу / О. Марченко // Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба: збірник наукових праць. – 2015. – Випуск 2. С. 254-362.
10. Миронов М. П. Критерии влияния акмеологической среды на развитие креативности государственных служащих / М. П. Миронов // Акмеология. – 2010. – № 2. – С. 70-74.
11. Плугина М. И. Акмеологическая концепция профессионального становления преподавателей высшей школы: дис. ... д.психол.н.: 19.00.13 / М. И. Плугина. – Москва, 2009. – 509 с.
12. Соловьев И. О. Развитие профессионала в акмеологической среде: дис. д.психол.н.: 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / И. О. Соловьев. – Москва, 2011. – 640 с.

Дичок С. М.*

ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОГО ОЦІНЮВАННЯ УЧНІВ PISA: ВИМІРЮВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ГРАМОТНОСТІ

У статті розглянуто деякі аспекти міжнародного моніторингового проекту PISA. Розкрито сутність однієї із предметних галузей PISA – вимірювання природничої грамотності підлітків, що полягає у здатності використовувати природничо-наукові знання для вирішення проблем у реальних ситуаціяхі.

У 2016 році Україна долучилася до одного з найбільш масових міжнародних досліджень якості освіти – PISA [1]. Міжнародна програма з оцінювання освітніх досягнень учнів (Programme for International Student Assessment, PISA) – міжнародне дослідження, що координується Організацією економічного співробітництва та розвитку. Метою дослідження є отримання порівнюваних даних про рівень знань і вміння їх застосовувати учнями на практиці; підвищення якості викладання та організації системи освіти.

Дослідження PISA проводиться кожні три роки, його завданням є перевірка набутих знань і компетенцій тих учнів, яким виповнилося 15 років, за трьома галузями,

* Дичок С. М.